

TOELICHTING GEDRAGSCODE EILANDGEDEPUTEERDEN¹

Hoofdstuk 1 Algemeen²

De regels van deze gedragscode gelden voor de eilandgedeputeerden van het openbaar lichaam Bonaire.

Veel van de artikelen in deze gedragscode zijn erop gericht om de zuiverheid van de besluitvorming op een zichtbare wijze zeker te stellen.

Integriteit is in de eerste plaats een kwestie van mentaliteit en bewustwording. Politieke ambtsdragers³ moeten zich er permanent van bewust zijn dat zij voor de gemeenschap werken en verantwoordelijk zijn voor de besteding van gemeenschapsgeld. Dit stelt hoge eisen aan de zuiverheid van de besluitvorming als minimale voorwaarde voor de *zorgvuldigheid van de besluitvorming*.

Bewustwording en mentaliteit alleen zijn niet voldoende. Er is een systeem nodig van 'checks and balances'. Met heldere regels en afspraken waaraan politieke ambtsdragers houvast hebben. Met een organisatiestructuur die integriteit bevordert en met controlemechanismen waardoor het gedrag van politieke ambtsdragers voor elkaar en voor anderen (intern en extern) controleerbaar wordt. Het opstellen van gedragsregels vormt een belangrijk onderdeel van het integriteitbeleid. Gedragsregels bevatten de normen en waarden waaraan de politieke ambtsdragers zich verbinden en vormen een belangrijk toetsingskader.

Eilandgedeputeerden zijn gehouden om het algemeen belang te dienen. Integriteit van politieke ambtsdragers vormt een van de belangrijkste voorwaarden voor het vertrouwen van burgers in het openbaar bestuur. De burger dient zich voor vele aangelegenheden tot de overheid te wenden. Dat stelt hoge eisen aan de kwaliteit van het openbaar bestuur en aan degenen die daarin functioneren. De bijzondere kenmerken van de overheidstaken zoals de besteding van publieke middelen en een monopoliepositie op vele terreinen vereisen van de overheid een extra hoog integriteitniveau.

Deze gedragscode is opgesteld om de eilandgedeputeerden te ondersteunen bij het zuiver houden van de gehele besluitvorming. Gedragingen dienen de toets van de in deze gedragscode opgenomen kernbegrippen te doorstaan. De zuiverheid van de besluitvorming zeker stellen houdt in dat politici niet alleen corruptie en belangenverstengeling dienen te voorkomen, maar dat zij ook hun uiterste best doen om de schijn ervan te vermijden. Op die manier behouden zij het vertrouwen van de burgers in de politiek: een belangrijke voorwaarde voor het functioneren van de democratie, de rechtsstaat en de gehele overheid.

¹ Basis voor deze gedragscode is:

- Het handboek 'Integriteit van politieke ambtsdragers bij gemeenten, provincies en waterschappen. Een modelgedragscode'. Een gezamenlijke publicatie van: Vereniging van Nederlandse Gemeenten, interprovinciaal overleg, Unie van Waterschappen, Ministerie van Buitenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
- De Modelgedragscode voor de gemeenteraad en de leden van de gemeente Amsterdam.
- De gedragscode van de gemeente Westerveld.

² Zie ook Bijlage Kernbegrippen.

³ Politieke ambtsdragers zijn: eilandsraadsleden, eilandgedeputeerden en de gezaghebber.

Hoofdstuk 2 Over de zuiverheid van de besluitvorming

Besluitvorming en onwenselijke beïnvloeding

Het politieke besluitvormingsproces kent verschillende fases.

Voor het bestuursbesluit zijn dat het ambtelijk advies, het voorstel van de eilandgedeputeerde aan het bestuurscollege⁴, het beraad in het bestuurscollege, het besluit door het bestuurscollege.

Voor de eilandsraad zijn dat onder andere het overleg in de eilandsraadcommissies en het presidium, de positiebepaling door de fractie, de meningvorming en debat in de eilandsraad en de besluitvorming (de stemming) in de eilandsraad.

De zuiverheidsregels van deze code hebben ook waar dat niet expliciet vermeld staat betrekking op alle fases van de besluitvorming.

De zuiverheid van de besluitvorming kan op twee manieren worden aangetast. Allereerst door belangenverstrengeling, vervolgens door corruptie.

In het geval van belangenverstrengeling heeft een politicus zijn of haar invloed op het besluitvormingsproces en/of zijn of haar stem gebruikt om een persoonlijk belang veilig te stellen, of het belang van een ander of andere organisaties bij wie hij of zij een persoonlijke betrokkenheid heeft.

In het geval van corruptie heeft een politicus zijn of haar invloed op het besluitvormingsproces en/of zijn of haar stem laten kopen of beïnvloeden door geld, goederen, of diensten die hem of haar door anderen zijn gegeven of in het vooruitzicht zijn gesteld.

⁴ Bestuurscollege bestaande uit de eilandgedeputeerden en de gezaghebber.

Hoofdstuk 3 Regels rondom belangenverstrengeling

De wetgever heeft een eilandgedeputeerde op vier manieren extra bescherming geboden tegen de verleiding van belangenverstrengeling en tegen de schijn ervan.

1. De wetgever verbiedt een eilandgedeputeerde te stemmen over kwesties waar belangenverstrengeling dreigt; dat zijn kwesties waar de eilandgedeputeerde zelf een belang bij heeft, of kwesties waarbij het gaat om een belang van een persoon of organisatie waarbij het lid van het bestuurscollege persoonlijk betrokken is.
2. In een aantal gevallen vindt de wetgever dat die bescherming door het verbod om te stemmen niet ver genoeg gaat. In die gevallen verbiedt de wetgever een eilandgedeputeerde expliciet bepaalde welomschreven functies te bekleeden, rollen te vervullen en (rechts)handelingen uit te voeren. In artikel 3 van de gedragscode wordt naar die verboden verwezen. In Bijlage 1 en 2 van de gedragscode treft u een opsomming aan van deze verboden combinaties.

3. De wetgever eist van een eilandgedeputeerde dat zij al hun functies bekend maken. Op die manier wordt het voor andere bestuurders, voor eilandstraadsleden, fractievoorzitters en partijbestuurders, voor de eilandgriffier en de eilandsecretaris mogelijk een lid te waarschuwen voor de kwesties waarin belangenverstrengeling dreigt. Ook de pers en de burger kunnen op basis daarvan hun controlerende taak uitoefenen.

Tevens dient een eilandgedeputeerde zowel bij benoeming als ontslag een schriftelijke verklaring in bij de Rijksvertegenwoordiger met zijn of haar substantiële financiële belangen bij ondernemingen⁵.

4. In deze gedragscode is neergelegd dat een oud-eilandgedeputeerde gedurende een bepaalde periode na zijn of haar zittingstermijn, buiten een dienstverband om, geen betaalde werkzaamheden voor het openbaarlichaam mag verrichten. Voor Bonaire is die periode bepaald op een jaar.

⁵ Zie artikel 49, WolBES. De Rijksvertegenwoordiger is tot geheimhouding verplicht van de op grond van artikel 49 ontvangen verklaring.

Hoofdstuk 4 Regels rondom het voorkomen van corruptie

Aannemen van geschenken

Geschenken zijn een sluijproute. Ze kunnen gebruikt worden om de besluitvorming te beïnvloeden. Ze kunnen corrupteren of de aanloop daartoe vormen. Ze wekken in ieder geval de schijn.

Aannemen van faciliteiten en diensten

Het accepteren van faciliteiten of diensten van derden kan een afhankelijkheid creëren, of een dankbaarheid, die de zuiverheid van het besluitvormingsproces kan aantasten. In ieder geval ontstaat er de schijn van beïnvloeding.

Aannemen van lunches, diners en recepties

Rond lunches en diners op kosten derden hangt de geur van het 'old boys network' waar achter de schermen zaken worden gedaan. De verplichting actief het ontstaan van de schijn tegen te gaan betekent dat het lunches, diners of naar recepties gaan op kosten van derden zoveel mogelijk moet worden vermeden.

Accepteren van reizen, verblijven en werkbezoeken

Wat voor lunches en diners geldt, geldt in nog sterkere mate voor het reizen op kosten van derden. Dat wordt in de regel met grote argwaan bekeken. Het is beter alle schijn te vermijden en hiervoor budget van het bestuurscollege aan te wenden.

Hoofdstuk 5 Bestuurlijke uitgaven, onkostenvergoedingen, reizen⁶ en voorzieningen

Een eilandgedeputeerde krijgt voor zijn of haar werkzaamheden de beschikking over een aantal middelen en voorzieningen van het openbaar lichaam. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling dat die privé, voor werk elders, of voor de partij (partijpolitieke doeleinden) worden ingezet. Gebeurt dat toch dan is er sprake van fraude. In Bijlagen 5 en 6 van deze gedragscode treft u een overzicht van de regels en procedures die hiermee te maken hebben.

⁶ Onder een reis wordt verstaan een reis buiten Bonaire, inbegrepen reizen naar Aruba, Curaçao, Sint Maarten, of naar Sint Eustatius, Saba en Nederland.

**Hoofdstuk 6 Regels rondom het gebruik van faciliteiten en
middelen van het openbaar lichaam**

Een eilandgedeputeerde krijgt voor zijn of haar werkzaamheden de beschikking over een aantal middelen en voorzieningen van het openbaar lichaam. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling dat die privé, voor werk elders, of voor de partij (partijpolitiek) worden ingezet. Gebeurt dat toch dan is er sprake van fraude.

Hoofdstuk 7 Regels rondom informatie

Het handelen van de overheid, wetten, verordeningen en beleid zijn van grote invloed op het leven van burgers.

Daaruit volgt dat de burger er recht op heeft over het overheidshandelen goed geïnformeerd te worden. De burger is daarenboven soeverein. Dat betekent dat hij of zij er ook recht op heeft de onderliggende redeneringen en afwegingen te kennen en te weten wie welke positie heeft ingenomen. Dat schept bij elkaar opgeteld de verplichting voor ambtenarij, bestuurscollege en eilandsraad de burger nauwkeurig en op tijd op de hoogte te brengen van wat er wordt besproken, besloten en uitgevoerd.

Dat neemt niet weg dat het ook voorkomt dat er informatie rond overheidshandelen niet bekend en verspreid mag worden. Het gaat dan altijd om gevallen waarin het openbaar maken zou leiden tot het schenden van rechten van burgers, tot het onterecht toebrengen van schade aan burgers, of schade aan collectieve belangen.

Tenslotte speelt ook rond informatie het risico op belangenverstremgeling of corruptie.

Hoofdstuk 8 Regels rondom de onderlinge omgang en de gang van zaken tijdens de vergadering van het bestuurscollege

Elke eilandgedeputeerde is een medemens en medeburger. Op basis daarvan verdient ieder lid van het bestuurscollege respect. Een respectvolle omgang met elkaar maakt het daarnaast beter mogelijk met elkaar tot een werkelijke beraadslaging te komen. Dat is wezenlijk voor een zorgvuldige besluitvorming. Bovendien is de manier waarop men in het bestuurscollege met elkaar omgaat van invloed op de geloofwaardigheid van de bestuurders.

Een respectvolle omgang met elkaar houdt tevens in het onderkennen en tegengaan van alle vormen van machtsmisbruik, seksuele intimidatie, agressie, geweld en discriminatie⁷.

⁷ *Seksuele intimidatie*: ongewenste seksuele toenadering in de vorm van verzoeken om seksuele gunsten of ander verbaal, non-verbaal of fysiek gedrag (waaronder het ongevragd verzenden of bewust voor anderen zichtbaar raadplegen van pornografische en/of seksueel getinte afbeeldingen of teksten, o.m. via internet).
Agressie en geweld: het pesten, psychisch of fysiek lastig vallen, bedreigen of aanvallen van anderen.
Discriminatie: het in enigerlei vorm doen van uitspraken over, het verrichten van handelingen jegens of het nemen van beslissingen over personen die beledigend zijn voor die personen vanwege hun ras, godsdienst, geslacht, levensovertuiging en/of seksuele geaardheid, dan wel het maken van enig onderscheid op basis van deze factoren (ras, godsdienst enz.).

Hoofdstuk 9 Regels rondom de gedragscode zelf

De eilandsraad is het hoogste bestuursorgaan van het openbaar lichaam. Derhalve stelt de eilandsraad de gedragscode voor zichzelf, voor de eilandgedeputeerden en voor de gezaghebber vast. De wettelijke bepalingen blijven geldig.

De eilandsraad ziet toe op de naleving van de code door de eilandgedeputeerden.

Iedere eilandgedeputeerde waakt over zijn of haar naleving van de gedragscode en op de naleving van de code door de andere leden van het bestuurscollege. De handhaving van de code is een gedeelde verantwoordelijkheid. Bijzondere rollen zijn weggelegd voor de gezaghebber als voorzitter van het bestuurscollege, voor de eilandsecretaris, voor de besturen van partijen en afdelingen.

Bijlage Kernbegrippen integriteit van politieke ambtsdragers⁸

Deze kernbegrippen zijn de toetssteen van de in de gedragscode neergelegde gedragsafspraken. Gedragingen moeten aan deze kernbegrippen getoetst kunnen worden.

Dienstbaarheid

Het handelen van een politieke ambtsdrager⁹ is altijd en volledig gericht op het belang van het openbaar lichaam en op de organisaties en burgers die daar onderdeel van uit maken.

Functionaliteit

Het handelen van een politieke ambtsdrager heeft een herkenbaar verband met de functie die hij vervult in het bestuur.

Onafhankelijkheid

Het handelen van een politieke ambtsdrager wordt gekenmerkt door onpartijdigheid, dat wil zeggen dat geen vermenging optreedt met oneigenlijke belangen en dat ook iedere schijn van een dergelijke vermenging wordt vermeden.

Openheid

Het handelen van een politieke ambtsdrager is transparant opdat optimale verantwoording mogelijk is en de controlerende organen volledig inzicht hebben in het handelen van de politieke ambtsdrager en zijn of haar beweegredenen daarbij.

Betrouwbaarheid

Op een politieke ambtsdrager moet men kunnen rekenen. Die houdt zich aan zijn of haar afspraken. Kennis en informatie waarover de politieke ambtsdrager uit hoofde van de functie beschikt wordt aangewend voor het doel waarvoor die zijn gegeven.

Zorgvuldigheid

Het handelen van een politieke ambtsdrager is zodanig dat alle organisaties en burgers op gelijke wijze en met respect worden bejegend en dat de belangen van partijen op correcte wijze worden afgewogen.

⁸ Uit : Modelgedragscode politieke ambtsdragers.

⁹ Politieke ambtsdragers zijn: eilandstradsleden, eilandgedeputeerden en de gezaghebber